

Cykla, rida, klättra, fiska:

Norrlands vägar leder till det mesta

Mil läggs till mil. Skogsland blir till öppet myrlandskap, med mjuk fjällsilhuett vid horisonten. Asfalt följs av grusväg, som leder in i evigheten. Åtminstone känns det så. En enda lång startsträcka genom den täta granskogen. Resan längs de mytiska Lapplandsvägarna har börjat.

av **Cenneth Sparby**

målet för dagen är Borgia i södra Lapplandsfjällen, där vägen så småningom tar slut och vildmarken tar vid. I går eftermiddag kom jag fram till ångermanländska Kyrktåsjö, efter att ha kört Inlandsvägen söderifrån. Där övernatade jag på det gamla vandrarhemmet, vackert beläget på sluttningen ovanför sjön, täckt av lila rallarros.

Nere på hembygdsgården var det

tunnbrödsbak i bagarstugan, så jag passade på att ta en fika på gårdskafeet ute på udden. Nygräddade varma tunnbröd med smör som smälte och getmese. Och så kokkaffe till förstås. Flera koppar i kantstött porslin.

Efter frukost kör jag vidare längs Bävervägen, som den kallas. Via gränsbyn Norråker, och in i Västerbottens län och södra Lappland. När ➔

Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby.

”Vistelsen brukar betalas med ett konstverk som lämnas till samlingarna”

■ jag når asfalten markerar en vägskylt att jag nu åker på Konstvägen Sju älvar. Den sträcker sig från Umeå i öster upp till Borgafjäll och Storjola i nordväst. Längs vägen finns ett antal större konstverk utplacerade, varav två mellan Risbäck och Högland. Det rör sig om en futuristisk glob med avkapad topp och himmelsblått inre samt ett svårtolkat ljusfenomen bland gran och björk.

Det är tidig eftermiddag när jag rullar in i Borgafjäll, med den majestätiska Borgahällan i söder och Klöverfjället i norr.

I Borgia slutar vägen, eller börjar om man så vill. En utpost i södra Lappland, vid vägs ände.

Jag kör fram till foten av Borgahällan –vars nordsida är som ett enda stort stup och ägnar eftermiddagen åt att bestiga den väldiga klippan, för att sedan om aftenen köra tillbaka till Borgafjäll.

Det som gjort den lilla byn känd är hotellet med samma namn som byn. Arkitekten Ralph Erskines udda trägula skapelse, som stod färdigt i början av 50-talet.

Med Klöverfjället som inspiration ritade han ett sporthotell som följde bergens linjer. Likt ett fjällmassiv i sig. Och taket blev en skidbacke som gästerna flitigt nyttjat i vårvintersolen under åren.

Kvällen är ljummen och relativt myggfri, så jag väljer att sitta på verandan och äta, med utsikt över den skarp-skurna Borgahällan.

Färden fortsätter nästa morgon in i klassiskt nybyggerland, åter via Risbäck och sedan till Stalon, där Vildmarksvägen tar vid. Nu väntar Saxnäs.

Den idylliska byn ligger vid Kultsjöns strand, vid foten av det väldiga Marsfjällsmassivet. Det är molnfritt och inte en krusning på sjön när jag rullar in i byn, som har anor från tidigt 1800-tal.

I dag domineras Saxnäs av turistanläggningen Saxnäsgården, det som en gång var det gamla gästgiveriet och som bytt ägare ett antal gånger under åren.

På höjden ovanför ligger Ricklundgården, en medelhavsinspirerad vitrapad villa som tidigare var hem för

konstnärsparet Emma och Folke Ricklund. Huset bryter verkligen av mot Saxnäs övriga bebyggelse och byggdes i funktionalismens anda under 40-talet. Ricklundgården är numera ett levande konstmuseum och hit reser fortfarande konstnärer från när och fjärran för att bo och måla året om. Vistelsen brukar betalas med ett konstverk som lämnas till samlingarna.

Den folkkäre författaren Bernard Nordh är den som gjort Saxnäs och Marsfjället riksbekant. Hans romaner om nybyggerlivet i Kultsjödalen har tryckts i mångupplagor, sålts i flera hundra tusen exemplar och översatts till sju språk, trots att kritikerna fnös åt hans alster. År 1937 utkom boken I marsfjällets skugga, fortsättningen fick titeln Fjällfolk.

Bernard Nordh kom hit som luffare i mitten av 30-talet och levde här under flera månader, för att samtidigt dokumentera bygden för bl a tidningen Folket i Bild.

På vandrarhemmet Kultsjögården bor det mycket fiskare sommardag, vilket märks en kväll som denna. Det

Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby.

är fredagskväll, och vid bardisken står ett gäng grabbar med bakåtvända kepsar och dricker pilsner, samtidigt som de ivrigt diskuterar storleken på den ädelfisk de dragit upp.

Mats Byström, fiskeguide och vandrarhemsföreståndare tipsar mig om fina vatten alldeles i närheten, som Satsån och tjärnen på andra sidan vägen, där det finns fin storöring.

Jag kår Kultsjöpizza – en speciellare som bakas av lokala förmågor – med västerbottenost, souvas och kantareller. Och medan kvällen övergår i midnatt lyssnar jag på idel goda fiskehistorier, som sällskapet vid bordet bredvid generöst bidrar med.

Ny morgon och nya äventyr. Målet för dagen är Fatmomakke, en urgammal mötesplats för samer och nybyggare vid foten av Marsfjället.

Fatmomakke, med över hundra välbevarade kåtor och små knuttimrade hus, har anor från 1700-talet, och är fortfarande en viktig träffpunkt för både samer och andra ortsbor.

Senare på eftermiddagen hyr jag en kanadensare på Saxnäsgården och

paddlar ut för att eftermiddagssola på en av Kultsjöns många sandstränder. Sanden är finkorning och kritvit. Vore det inte för fjälltopparna vid horisonten skulle man lätt kunna tro att det handlar om klart sydligare breddgrader.

Följande dag har jag fått möjligheten att låna en mountainbike på hotellet, hivlar in den i bagageutrymmet och kör mot Stekenjokkplatån – högfjällsområdet på gränsen till Jämtland och Norge.

Vill man uppleva fjällvärlden från cykelsadeln så finns några av landets bästa fjällcykelleder i området runt Stekenjokk. Här finns över 30 mil trampbara stigar och grusvägar.

Jag passerar Klimpfjäll och kör in i det gamla gruvområdet uppe på fjället, där det bröts friskt efter kopparmalm från mitten av 70-talet fram till 1988. Den här delen av Vildmarksvägen är öppen endast under sommardag, normalt från andra veckan i juni till början av oktober.

Kvar uppe på platån, på över 800 meters höjd, finns nu gamla gruvvägar och stigar, perfekta för cykling

Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby.

i högfjällsmiljö. Gruvhålen är sedan länge igenmurade och Vilhelmina södra sameby har återfått betesmarkerna för sina renar.

Samtidigt kan jag läsa i lokaltidningen att prospekteringsföretaget International Gold Explorations vill återuppta gruvdriften, med en realistisk nystart om några år.

Jag parkerar bilen vid en av de många småvägarna, en bit från ett holländskt par som är ute på campingsemester med husbilen.

Fred och Annelies Dauma från Friesland är i Skandinavien under ■

Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby.

Bildtexter från Cenneth Sparby. Bildtexter från Cenneth Sparby.

➔ två månader för att uppleva vildmarken i norr.

– Vi är på väg mot Lofoten, men har fastnat för den här fantastiska platån. Vi har vandrat och njutit av solen i snart en vecka, berättar Fred med ett nöjt leende.

Och jag ser flera husbilar och husvagnar parkerade längs vägvagnsnittet. Högfjällsplatån inbjuder till fri och njutbar camping, med både fjälltoppar och fiskevatten inom bekvämt räckhåll.

Grusvägen mellan Stekenjokk och Klimpfjäll – 18 kilometer över kalfjället – är en perfekt cykelväg. Som högst kommer man 1100 m. Det här är en led som passar både för den relative nybörjaren och den mer erfarne cyklisten.

Det börjar nu bli riktigt varmt. Molnen skingras och vid lunchtid flödar solen från en klarblå himmel.

Det blir en välbehövlig långlunch uppe på toppen av Tjaallinge, 1122 möh enligt kartan och lagom till fiketid är jag i Klimpfjäll och Norgefaragården. Det här var en gång i tiden den sista hållpunkten för förbörndernas handelsresor till Norge, en sträcka som nu kallas Norgefaraleden.

Ewa Hed driver gårdskafé i det gamla värdshuset, som ligger högt uppe på höjden med utsikt mot Kultsjön, Marsfjället och berget Autjo-

klimpen. Här finns också ett museum och gårdsbutik.

Hon har haft kaféet här sedan mitten av 80-talet och erbjuder bland annat udda tunnbrödmackor med pesto gjord på västerbottenost, angelica, solrosolja, vitlök och persilja.

– Eller varför inte en tunnbrödkaka med nyrökt röding.

Cykeln får jag lämna vid hotellet i Klimpfjäll, efter överenskommelse med den gode uthyraren i Saxnäs, och jag liftar sedan med stor framgång de två milen upp till bilen på platån.

Nu bär det av söderut mot Jämtland, Stora Blåsjön och Jorm, förbi Ankarvattnet och Korallgrottan, Sveriges längsta grottsystem. Den ligger granne med Bjurälvens naturreservat.

I Ankarede finns ännu en samisk kyrkstad med kapell och när jag närmar mig Jormvattnet har det blivit kväll, men solen står fortfarande högt.

Jormliens fjällgård ligger drygt en halvmil från stora vägen, en liten idyll med vy över sjön Lill-Jorm. Här ska jag bo en natt för att under morgondagen ge mig ut på en ridtur med islandshäst i fjällskogarna.

Den pampiga faluröda gården har fungerat som pensionat sedan slutet av 1800-talet, med bland andra författaren och riksdagsmannen Per- ➔

”Högfjällsplatån inbjuder till fri och njutbar camping”

Vägen hit

Vägvagnsnitten i de södra Lapplandsfjällen är perfekta för en njutbar campingsemester oavsett om man väljer att ta med den egna campingvagnen eller att bo i stugor och på små pensionat/vandrarhem. Här finns oanade möjligheter till camping med maffiga fjällvyer.

Så gick färderna:

Resan från Mälardalen gick längs Inlandsvägen till Strömsund och Hoting, vidare till Kyrktåsjö, Borgafjäll, Saxnäs och Stekenjokk, för att sedan via Gäddede åter nå Strömsund. En färd längs fyra klassiska vägsträckor: Inlandsvägen, Bävervägen, Konstvägen Sju Älvar och Vildmarksvägen (eller Stekkenjokksvägen som den också kallas).

Mer om Norrlandsvägarna och vad som finns att se och göra:

www.konstvaggen.se
www.vilhelmina.se
www.stromsund.se
www.dorotea.se

Turistbyråer och allmän turistinfo:

www.vasterbotten.net
www.jamtland.info
www.marsfjallen.com

Bildtexter från Cenneth Sparby.
Bildtexter från Cenneth Sparby.

Bildtexter från Cenneth Sparby. **Bildtexter från Cenneth Sparby.** **Bildtexter från Cenneth Sparby.**
Bildtexter från Cenneth Sparby.

➤ Olof Sundman som pensionatsvärd under 50-talet och några år in på 60-talet.

– Jormlien har alltid varit en plats för poeter och diktare, säger Kenneth Westberg, som tillsammans med hustrun Bodil driver gården idag.

Kenneth bjuder på renkotlett med kantarellsås, serverad på en vid tallrik som mer liknar ett stycke jämtländsk vildmarksnatur, med myrblommor och hjortron.

Nästa morgon är det dags för en tur med Ola Sundquist och Elin Eriksson i Jormvattnet. De driver företaget Rid i Jorm och lockar med både veckolånga ridturer i vildmarken och kortare varianter med boende i Korpens öga – ett långhus med klart isländska förtecken. De har också guidade turer i Korallgrottans vindlande gångar.

För några år sedan fick de utmärkelsen Naturens bästa av Svenska ekoturismföreningen, för kvaliteten på sina arrangemang.

Ola tar mig med på en fyrtimmars-tur upp mot Jormruet och Klumplidklumpen. Med oss på turen följer också Marika Hartikainen, som är ute på motorcykelsemester på egen hand och spontant bokar in en ridtur, när hon ändå var i trakten.

Vi hittar solmogna hjortron och kantareller i mängd. Så här från hästryggen är de lätta att finna.

– Det finns oändliga möjligheter till ridning här i gränslandet mot Norge, säger Ola när vi lunchar vid en liten skogstjärn. Stekt souvas och tunnbröd. Smakar himmelskt efter ett par timmar i sadeln.

Han påminner också om att det här är Beppe Wolgers-land.

– Det var ju här han hämtade sin inspiration till filmen om Dunderklumpen.

Efter en kort men givande slummer, tillbakalutad mot en granstubbe, rider vi tillbaka mot Korpens Öga. Det blir ytterligare några kantarellstopp och en avslutande galopp på en liten grusväg som leder ända fram till gårdstunet.

Tidigt nästföljande dag är det hög tid att färdas söderut, mot Strömsund och Inlandsvägen, via Ströms vattudal... ■

RES MED VILDMARKSGUIDEN

Du kan resa längs Vildmarksvägen med en digital guide/GPS som följeslagare. Hyr den på turistbyrån i Strömsund eller Vilhelmina och få en högst personlig guide till Vildmarksvägens alla möjligheter. Det är bara att plugga in kontakten i cigarettändaruttaget så får du ta del av både rörliga bilder och en närvarande berättarröst. Dessutom bra digitala kartbilder som hjälper dig att komma rätt.

boende och aktiviteter

Längs vägsträckan finns oanade möjligheter till fri camping med vyer. Och nöjer du dig inte att vandra och fiska på egen hand erbjuder följande logiställen flera aktiviteter med naturen i fokus. På orterna finns också möjlighet till husvagnsplatser med elplint.

Bävercampen i Norråker

www.norraker.nu

Idyllisk liten camping vid stranden av mäktiga Tåsjön, drivs av byalaget.

Hotell Borgafjäll

www.borgafjallen.com

anordnar fisketurer och vandringar med guide.

Borgafjäll husvagnscamping

tel. 0942-420 24

Kultsjögården i Saxnäs

www.kultsjogarden.se

(har även husvagnsplatser)

Fiskevandrarhem med både kurser och guidade turer.

Jormliens fjällgård

tel. 0672-20190

Guidade turer i närområdet.

Jormvattnets fiskecamp

www.jormvattnetsfiskecamp.se

Goda fiskemöjligheter samt både campingstugor och husvagnsplatser.

Korpens öga i Jormvattnet

www.korpensoga.com

Grottkrypning och ridning.